

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет філології

Кафедра загального та германського мовознавства

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЛАТИНСЬКА МОВА**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма

«Середня освіта (українська мова і література)»

за спеціальністю 014 Середня освіта

спеціалізації Спеціалізація 014.01 Українська мова і література

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 28 серпня 2024 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Латинська мова
Викладач (-і)	Петришин Марта Йосипівна
Контактний телефон викладача	095-118-66-34
Е-mail викладача	marta.petryshyn@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/3983
Консультації	вівторок 14.00–15.00 (ауд. 408, Гуманітарний корпус). Можливі консультації у режимі онлайн за попередньою домовленістю.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><i>Предметом</i> вивчення навчальної дисципліни є історія латинської мови, нормативна граматики, необхідна для оволодіння студентами уміннями і навичками читання, письма, граматичного аналізу і перекладу адаптованих і оригінальних латинських текстів. Засвоєння основ фонетики і графіки, граматики, елементів синтаксису і словотвору сприяє формуванню знань про структуру латинської мови та її лексичний склад, місце в генеалогічній класифікації індоєвропейських мов; передбачає опанування вмінням розуміти шляхи проникнення латинських лексем у сучасні європейські мови, здійснювати етимологічний аналіз лексичних одиниць латинського походження в слов'янських, германських і романських мовах; розуміти і коректно вживати лінгвістичну і загальнонаукову термінологію латинського походження. Вивчення латинської мови розвиває комунікативну культуру здобувачів освіти шляхом використання в усному і писемному мовленні латинських крилатих висловів, паремій, абревіатур. Опанування курсу поглиблює загальну лінгвістичну підготовку майбутніх вчителів української мови і літератури; сприяє кращому розумінню студентами структури і системи рідної і сучасних європейських мов, розвиває логічне мислення.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Метою курсу</u> є формування у студентів теоретичних знань про систему і структуру латинської мови, її основні морфологічні категорії, граматичні форми та синтаксичні конструкції; виявлення впливу латинської мови на фонетику, морфологію та лексику слов'янських, германських і романських мов; підготовка майбутніх вчителів-філологів на основі знання латинської мови до поглибленого вивчення курсів «Вступ до мовознавства», «Вступ до літературознавства», «Історична граматики», «Зарубіжна література», «Філософія», «Педагогіка», «Психологія», «Історія української культури» тощо.</p> <p><u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є засвоєння студентами фонетики і графіки латинської мови, нормативної граматики (самостійні і службові частини мови), оволодіння уміннями і навичками читання, письма, граматичного аналізу і перекладу латинських адаптованих і оригінальних текстів; формування знань про структуру латинської мови та її лексичний склад; вміння грамотно вживати лінгвістичну термінологію латинського походження, розуміти терміни і поняття, створені на ґрунті греко-латинських елементів, шляхи проникнення латинських лексем у сучасні європейські мови; аналізувати мовний матеріал з точки зору словотворчих та етимологічних характеристик лексичних одиниць; використовувати в професійній діяльності латинські крилаті вислови, паремії, абревіатури.</p> <p>Методи навчання: дедуктивний, індуктивний, пояснювально-ілюстративний, зіставний, інтерактивні комп'ютерні технології (комп'ютерне тестування), самостійна робота.</p> <p>Методи контролю: фронтальне опитування, індивідуальне опитування, тестування, письмовий переклад адаптованого тексту.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій і методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії й реалізації її у професійній діяльності.

ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології в практичній діяльності.

ЗК 5. Здатність вільно і грамотно, усно та письмово спілкуватися державною мовою, утверджувати національні гуманістичні ідеали, мовне й культурне багатство України.

ЗК 7. Здатність навчатися й оволодівати новими знаннями.

ЗК 14. Здатність використовувати мовно-літературні знання в освітній діяльності.

Фахові компетентності:

ФК 7. Здатність до реалізації виховної функції під час навчання.

ФК 10. Здатність зберігати і примножувати мистецько-культурні цінності і досягнення суспільства на основ і розуміння історії та закономірностей розвитку предметної сфери.

ФК 17. Здатність ефективно і компетентно брати участь у різних формах наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в професійній сфері.

ФК 18. Здатність дотримуватись принципів академічної доброчесності.

Результати навчання:

ПРН 7. Уміти працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), віднаходити, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.

ПРН 8. Володіти комунікативною мовленнєвою компетентністю з української та іноземної мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), здатний удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.

ПРН 11. Порівнювати мовні та літературні факти, явища, визначати їх подібності й відмінності.

ПРН 19. Ефективно спілкуватися в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-ділових сферах; виступає перед аудиторією, бере участь у дискусіях, обстоює власну думку (позицію), дотримується культури поведінки й мовленнєвого спілкування.

ПРН 21. Забезпечувати дотримання правил академічної доброчесності у власній навчальній, науковій, педагогічній діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної
дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	-
семінарські заняття / практичні / лабораторні	48
самостійна робота	42

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Обов'язкова/ вибіркова
I	014 Середня освіта	1	О

Тематика навчальної дисципліни

Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам.роб.
Тема 1. Вступ до курсу. Огляд історії латинської мови. Предмет, завдання і значення курсу. Історія розвитку латинської мови. Латинська мова в мовно-культурному житті України. Роль латинської мови у формуванні лінгвістичної термінології. Латинська мова в професійній		2	1

діяльності вчителя.			
Тема 2. Латинський алфавіт. Звукова система латинської мови. Латинський алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги і диграфи. Вимова приголосних, буквосполучень. Довгота і короткість складу. Наголос.		4	2
Тема 3. Дієслово як частина мови. Теперішній час дійсного способу активного стану. Грамматичні категорії дієслова. Основні форми та основи правильних дієслів. Поділ дієслів на чотири дієвідміни. Теперішній час дійсного способу активного стану. Наказовий спосіб. Заперечна форма наказового способу.		4	1
Тема 4. Іменник як частина мови. Грамматичні категорії іменників. Словникова форма іменника, визначення основи. Поділ іменників на відміни. Перша відміна іменників. Суфікси іменників першої відміни. Морфологічна адаптація іменників першої відміни українською мовою. Синтаксис простого речення. Прийменники.		2	1
Тема 5. Друга відміна іменників. Правило середнього роду. Суфікси іменників другої відміни. Морфологічна адаптація іменників другої відміни українською мовою. Сполучники. Частки. Вигук.		2	1
Тема 6. Прикметники першої групи. Займенникові прикметники. Словникова форма прикметника. Поділ прикметників на групи. Прикметники першої і другої відмін. Узгодження прикметників з іменниками. Займенникові прикметники.		2	1
Тема 7. Синтаксис простого речення. Підмет та присудок. Непоширене речення. Поширене речення. Порядок слів. Узгоджене і неузгоджене означення, додаток, обставина.			2
Тема 8. Розряди займенників. Особові займенники. Присвійні займенники. Зворотний займенник. Вказівні займенники. Відносні займенники. Питальні займенники. Означальні займенники. Заперечні займенники.		4	2
Тема 9. Теперішній час дійсного способу пасивного стану. Синтаксис пасивної конструкції. Утворення теперішнього часу дійсного способу пасивного стану: особові закінчення, особливості відмінювання і перекладу. Неозначена форма теперішнього часу пасивного стану. Синтаксис пасивної конструкції. Ablativus auctoris. Ablativus instrumenti. Заміна активної конструкції на пасивну.		2	2
Тема 10. Часи системи інфекта. Минулий час недоконаного виду дійсного способу активного і пасивного стану. Майбутній час недоконаного виду дійсного способу активного і пасивного стану. Відмінювання дієслова sum, fui, –, esse в часах системи інфекта. Дієслова складені з esse.		2	2
Тема 11. Третя відміна іменників. Історичні основи іменників третьої відміни. Словникова форма. Визначення практичної основи. Поділ на типи. Приголосний тип. Голосний тип. Мішаний тип.		4	2

Особливості відмінювання іменників третьої відміни. Суфікси іменників третьої відміни. Практична основа іменників третьої відміни як твірна база субстантивів в українській мові.			
Тема 12. Прикметники другої групи. Дієприкметник теперішнього часу активного стану. Словникова форма прикметників другої групи. Визначення основи прикметників другої групи. Відмінювання прикметників з трьома закінченнями в Nom. Sing. Відмінювання прикметників з двома закінченнями в Nom. Sing. Відмінювання прикметників з одним закінченнями в Nom. Sing. Дієприкметник теперішнього часу активного стану. Атрибутивне і предикативне вживання дієприкметників. Латинізми дієприкметникового походження в українській мові.		2	2
Тема 13. Ступені порівняння прикметників. Вищий ступінь порівняння: утворення, відмінювання. Найвищий ступінь порівняння: утворення, відмінювання. Аналітичні форми ступенів порівняння. Суплетивні ступені порівняння. Неповні ступені порівняння прикметників. Вживання відмінків при ступенях порівняння (Ablativus comparationis. Genetivus partitivus).		3	2
Тема 14. Прислівник. Морфологічні типи прислівників. Особливості утворення похідних (вторинних) прислівників. Ступені порівняння прислівників. Особливості утворення ступенів порівняння прислівників.		1	1
Тема 15. Четверта відміна іменників. П'ята відміна іменників. Четверта відміна іменників. П'ята відміна іменників. Словотворчі моделі іменників четвертої відміни. Словосполучення з іменниками res. Порівняльна характеристика іменників п'яти відмін. Герундій. Герундив.		2	2
Тема 16. Часи системи перфекта в активному стані. Минулий час доконаного виду дійсного способу активного стану. Давноминулий час дійсного способу активного стану. Майбутній час доконаного виду дійсного способу активного стану. Дієслово sum, fui, –, esse в часах доконаного виду.		4	2
Тема 17. Часи системи перфекта в пасивному стані. Дієприкметник минулого часу доконаного виду пасивного стану. Часи системи перфекта в пасивному стані.		2	2
Тема 14. Розряди числівників. Кількісні числівники. Порядкові числівники. Відмінювання кількісних і порядкових числівників. Розділові числівники. Прислівникові числівники. Ablativus temporis. Римський календар.		2	4
Тема 15. Основи словотвору. Латинізми в сучасних європейських мовах. Префіксація. Суфіксація. Основоскладання. Латинізми в термінологічних системах слов'янських і германських мовах.		2	5
Тема 16. Латинські паремії в українській літературній			

<p>та культурній традиції. Лінгвістичне та соціокультурне значення латинських паремій. Рецепція латинських афоризмів українською та іншими європейськими мовами. Латинські вислови та аббревіатури в творчості українських і зарубіжних письменників.</p>		2	5
<p>ЗАГАЛОМ:</p>		48	42
<p>6. Система оцінювання навчальної дисципліни</p>			
<p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни</p>	<p>Система оцінювання курсу відбувається згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів, що регламентовані в університеті: Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника та Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.</p> <p><u>Види контролю:</u> поточний (усне/письмове опитування на практичному занятті); підсумковий (перевірка письмових індивідуальних завдань (граматичні завдання, переклад тексту); тестування на платформі https://d-learn.pnu.edu.ua/. Максимальна сума балів, яка присвоюється за курс, становить 100 балів, з яких: практичні заняття – 25 балів (розраховується як середнє арифметичне усіх отриманих на практичних заняттях оцінок), підсумкова контрольна робота – 10 балів, самостійна робота – 10 балів, колоквіум – 5 балів, екзамен – 50 балів.</p>		
<p>Вимоги до письмових робіт</p>	<p>Підсумкова контрольна робота є складовою частиною семестрового рейтингу і має концептуально обґрунтовано висвітлити 50+1% обсягу матеріалу. Контрольна робота виконується аудиторно від руки на 20 занятті та складається з чотирьох завдань (переклад зі словником адаптованого латинського тексту; переклад речень латинською мовою; граматичний аналіз речення; латинські деривати в українській та англійській мовах). Максимальний бал за контрольну роботу становить 10 балів.</p>		
<p>Практичні заняття</p>	<p>Знання студента оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до національної шкали за такими критеріями:</p> <p>«відмінно» – здобувач освіти ґрунтовно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; правильно вирішив усі тестові завдання;</p> <p>«добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи тих проблем, але припускається певних неточностей під час аналізу практичного матеріалу; правильно вирішив більшість тестових завдань;</p> <p>«задовільно» – здобувач в цілому володіє навчальним</p>		

	<p>матеріалом, викладає його основний зміст під час усних відповідей, письмових опитувань, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації; допускає окремі суттєві неточності та помилки; не вмє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; правильно вирішив половину тестових завдань.</p> <p>«незадовільно» – здобувач освіти фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) володіє навчальним матеріалом; під час усних відповідей і письмових опитувань не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань, допускає суттєві неточності; правильно вирішує окремі тестові питання.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Виконання усіх запланованих завдань і форм роботи, отримання з кожного позитивної оцінки. Враховуються навчальні досягнення студентів (бали), набрані під час аудиторних занять, при виконанні індивідуальних письмових завдань, тестувань, а також бали за підсумкову контрольну роботу. Максимальна кількість балів за практичні заняття становить 50 балів, мінімальна – 25.</p>
Підсумковий контроль	<p>Форма контролю: екзамен. Форма задачі – письмова.</p> <p>Розподіл балів за завдання: Екзаменаційний білет складається з чотирьох завдань (переклад тексту – 15 балів, аналіз речення – 15 балів, практичне завдання 1 – 10 балів, практичне завдання 2 – 10 балів). Максимальна кількість балів за іспит – 50 балів.</p> <p>Мінімальна кількість балів для зарахування курсу – 50.</p> <p>Студент, який не набрав 50 балів за відомістю № 1, має право скласти іспит за відомістю № 2. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.</p>

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: Списування та плагіат, а також користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до незарахування результатів чи нескладання тестування відповідно до [Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Процедури забезпечення дотримання академічної доброчесності](#).

Академічна доброчесність: Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з «Положенням про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Редакція 2)» можна за покликанням: <https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-05-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf>

Відвідування занять. Студент зобов'язаний вчасно приходити на заняття. Він може бути недопущений до заняття у разі спізнення без вагомої на те причини. Студент має брати активну участь в обговоренні питань, які розглядаються під час лекційних і практичних занять; заохочується висловлювання власної думки. Здобувач вищої освіти має бути толерантним у спілкуванні з викладачем та іншими студентами, зокрема під час обговорення дискусійних питань на заняттях. Студент може відпрацювати пропущене з поважної причини заняття чи вид контролю.

Студенти, котрі навчаються за **індивідуальним графіком**, опрацьовують частину теоретичного

матеріалу самостійно з обов'язковим складанням тем і підсумкового тестування на платформі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua, погоджених з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються «Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника»

https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.44_2022-polozhennia-pro-poriadok-navchannia-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity-za-individualnym-grafikom-u-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf

Неформальна освіта: Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». (https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf).

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udeemy, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

Основна:

1. Дяків О. Ю., Петришин М. Й. Латинська мова (тексти і завдання): практикум. Івано-Франківськ, 2012. 180 с.
2. Загайська Г. М., Петришин М. Й. Liber Latinus ad usum philologiae studentium : підручник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 458 с.
3. Оленіч Р. М. Латинська мова. 2-е вид., виправлене. Львів: Вид-во "Світ", 2001. 350 с. Режим доступу: <https://docplayer.net/71394117-Latinska-mova-p-m-olenich.html>.
4. Петришин М. Й., Загайська Г. М. Legamus et exerceamus : навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 142 с.
5. Петришин М. Й., Загайська Г. М. Repetitorium Latinum. Pars prima: збірник вправ для контрольних і самостійних робіт з латинської мови. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 172 с.
6. Петришин М. Й., Загайська Г. М. Repetitorium Latinum. Pars secunda: збірник тестів. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 148 с.
7. Скорина Л.П., Скорина О.А. Латинсько-український, українсько-латинський словник [Текст] Київ: Обереги, 2004. 447 с. Режим доступу: <https://archive.org/details/sl0vn20>

Додаткова:

1. Єр'оміна О. Ю. Латинська мова: навч. посібник. Київ: ВПЦ «Київський університет» 2019. 336 с.
2. Звонська Л. Л., Шовковий В. М. Латинська мова: Підруч. для студ. відділень класичної філології та ін. філолог. спеціальностей. К.: Книга, 2003. 528 с.
3. Корж Н. Г., Луцька Ф. Й. Із скарбниці античної мудрості: [Словник]. 2-е вид., доп. і перероб. К. : Вища шк., 1994. 351 с.
4. Коротюк О. В., Станіч В. С. Словник латинських висловів. Київ; ОВК, 2021. 218 с.
5. Латинська мова [Текст]: підручник / Олексій Сафроняк, Василь Волощук, Марія Волощук. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2015. 457 с.
6. Латинська мова: практикум для здобувачів вищ. освіти ОС "Бакалавр" спец. 035 "Філологія". Уклад. О. В. Ковтун, В. І. Кульчицький, Н. І. Хайдарі. Київ: НАУ, 2021. 86 с.
7. Литвинов В.Д. Латинсько-український словник. К. : Українські пропілеї, 1998. 710 с.
8. Лучканин С.М. Латинські сентенції (крилаті латинські вислови) з історико-літературним коментарем. К.: Видавництво Науковий світ, 2009. 140 с.
9. Мисловська Л.В., Пилипів О.Г. Латинська мова. Підручник для вищих навчальних закладів. Львів. 2019. 200 с.
10. Сафроняк О.В., Волощук В.М., Волощук М. В. Латинська мова: підручник. Львів; ЛНУ ім. І. Франка. 2019. 457 с.
11. Шинкарук В. Д. Латинська мова: підручник для студентів гуманітарних спеціальностей. Київ: Міленіум. 2020. 533 с.
8. Яковенко Н.М., Трипуз В.М. Латинська мова : підручник. К.: Вища школа, 1993. 360 с.

Інформаційні ресурси:

1. <https://www.cambridgescp.com>
2. <https://www.conted.ox.ac.uk/about/latin-language-courses>
3. <http://www.internetpolyglot.com/ukrainian/lessons-ln-uk>.
4. <https://latinaomnibus.pl/>
5. https://www.vatican.va/roman_curia/institutions_connected/latinitas/documents/rc_latinitas_20040601_lexicon_it.html
6. <http://www.pinax.com.ua>

Викладач: Петришин М.Й., доцент кафедри загального та германського мовознавства.